

Dünya

Ne Konuşuyor?

1 - 15 Ekim 2024 | YIL: 3 / SAYI: 65

Geniş Çaplı Bir Orta Doğu Savaşı Hâlâ Önlenebilir

Gazze'deki Geo-Uzamsal Veriler Ekili Alanlara Verilen Zararın Arttığını Gösteriyor

Orta Doğu'da Tırmanan Kriz: Yeni Bir Küresel Emtia Fiyat Şoku mu?

YÖNETİCİ ÖZETİ

- 7 Ekim 2023 tarihinde İsrail-Filistin arasında başlayan savaşın üzerinden bir yıl geçerken, 3. Dünya savaşının Orta Doğu'dan başlama ihtimali de gün geçtikçe artmaktadır. ABD'li yetkililer, İran'ın Nisan ayında İsrail'e karşı düzenlediği misilleme saldırılarının zayıf kaldığını ve bu durumun İsrail'i daha cesur adım atmaya ittiğini düşünmektedir. İsrail'in Hizbullah'a yönelik saldırıları ve Lübnan'a yönelik kara harekâtı planları bölgedeki gerilimi artırmaktadır. İran, iç ve bölgesel baskılarla karşı karşıya kalırken, 1 Ekim'deki balistik füze saldırısı İran'ın cesaretini göstermiştir. Gerilimin tırmanma tehlikesi göz ardı edilmemelidir. ABD, İsrail'in büyük çaplı bir saldırısında yer almayacağını belirtmeli ve bu tür eylemleri önlemek için tüm diplomatik nüfusunu kullanması gerekmektedir.
- ABD Eylül ayı istihdam raporunda, işsizlik oranı %4,1'e düşmüş ve 254.000 yeni istihdam eklendiği görülmüştür. Önceki iki ayın istihdam verileri 72.000 yukarı revize edilirken, istihdam artışları son üç ayda ortalama 186.000'e ulaşmıştır. Eylül ayında restoran, sağlık hizmetleri ve inşaat sektörlerinde önemli istihdam artışları gözlemlenirken, kamu sektörü 31.000, perakende sektörü 15.600 yeni istihdam sağlamıştır. Öte yandan, imalat sektörü 7.000 iş kaybederken, otomotiv sektörü 6.500 azalma göstermiştir.
- Son aylarda küresel emtia piyasalarında sakinlik gözlenirken, Orta Doğu'daki gerilimler yeni dalgalanmalara yol açmıştır. Brent ham petrol fiyatları, 30 Eylül'de 71,77 USD/varil iken, 6 Ekim'de 77,72 USD/varile yükselmiştir. Bu artış, ABD'nin İran'ın petrol altyapısına yönelik açıklamalarıyla ilişkilendirilirken, İran'a yapılacak bir saldırının günde 1,5 milyon varil arz kaybına yol açabileceği öngörülmektedir. Enerji fiyatlarındaki artışın, net petrol ithalatçı ülkeler üzerinde etkili olması ve çatışmanın tırmanmasının emtia fiyatlarında şoklara yol açabileceği düşünülmektedir.

- ABD'deki başkanlık yarışı hem iç hem de dış politikada önemli belirsizliklere yol açmaktadır. Senato ve Kongre'deki parti ayrılıkları, siyasi kararları bloke edebilmektedir. ABD-Çin geriliminin artması, gelişmekte olan ülkeler üzerinde yıkıcı etkiler oluşturabilmektedir. ABD'nin ticaret ve göç politikalarının yanlış yönetilmesi ise dolarsızlaşma süreçlerini hızlandırabilmektedir. Avrupa Birliği, ABD'den daha yavaş ilerleyen yeni göç politikaları üzerinde çalışırken, Ukraynalı göçmenler için yeni zorluklar gündeme gelebilir. ABD'deki başkanlık yarışı sonuçları, küresel dengeleri değiştirecek bir öneme sahiptir.
- 2022 yılı bahar döneminde Rusya, Moldova'daki reformist hükümeti devirmeyi ve Batı ile AB ilişkilerini baltalamayı amaçlayan hibrit saldırılarını yoğunlaştırmıştır. Dezenformasyon kampanyaları, sosyal medya platformları aracılığıyla Cumhurbaşkanı Maia Sandu'yu itibarsızlaştırmaya odaklanmakta, ayrıca siber saldırılar da Moldova'nın kritik altyapısını hedef alarak halkın devlet kurumlarına olan güvenini sarsmaktadır. Moldova, Avrupa Konseyi'nden adaylık statüsü almış olsa da sınırlı kaynaklarla Rusya'nın hibrit savaşına karşı mücadelesini sürdürmektedir. AB'nin desteği Moldova'nın direncini artırma açısından kritik bir rol oynamaktadır.
- FAO Gıda Fiyat Endeksi, Eylül ayında %3,0 artarak ortalama 124,4 puana ulaşmıştır. Şeker fiyatları Eylül ayında en büyük artışı göstererek %10,4'e yükselmiştir. FAO Tahıl Fiyat Endeksi, buğday ve mısır fiyatlarındaki artışla %3,0 artmıştır. Ancak, pirinç fiyatları genel ticaretin durgunlaşması nedeniyle %0,7 azalmıştır. FAO Bitkisel Yağ Fiyat Endeksi, %4,6 yükselmiştir. FAO Süt Ürünleri Fiyat Endeksi, %3,8, Et Fiyat Endeksi ise %0,4 yükselmiştir. 2024/25 tahminlerinde, küresel tahıl üretimi 2 yükseltirken, dünya pirinç üretiminin ise tarihin en yüksek seviyesine ulaşması beklenmektedir.
- Almanya'daki şirketlerin büyük bir kısmı yapay zekâdan daha fazla üretkenlik beklemektedir. Özellikle hizmet sağlayıcıları (%10,2 - %20,9) ve ticaret sektörü (%9,1- %23) yüksek beklentilere sahipken, sanayi sektörü (%7,8 - %17,3) bu grubu takip etmektedir. Beklentilerin en düşük olduğu sektör ise inşaat (%8,2 - %14,8) olarak belirlenmiş olup, bu durum inşaat sektöründeki düşük yapay zekâ kullanımına da işaret etmektedir.

DÜNYA NE KONUŞUYOR?

1-15 Ekim 2024

Bu rapor KOSAM tarafından
özel olarak hazırlanmıştır.
www.kosam.org

Bu Rapor, **Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi (KOSAM)** tarafından özel olarak hazırlanmıştır.

Bu yayının tüm hakları KOSAM'a aittir. KOSAM'ın izni olmadan yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek sureti ile alıntı yapılabilir. Bu yayındaki tüm fikirler tamamen derlenen enstitüler, yayınlayan yazarlara aittir ve KOSAM'ın yayın politikalarını yansıtmamaktadır.

COPYRIGHT © 2024

KOSAM - Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi

Akabe Mah. Alaaddin Kap Cd. No:130 D:H, 42020 Karatay / Konya TÜRKİYE

Tel: 0539 897 21 01

www.kosam.org

info@kosam.org

İçindekiler

A. EKONOMİ	1
1. İşsizlik Düşüşe Geçti / Center for Economic and Policy Research (ABD).....	1
2. Perakende Sektöründeki İş Ortamı Kötüleşiyor / IFO Institute (Almanya).....	2
3. CHIPS Yasası: ABD Mikroçip Fabrikaları Ekonomiyi Nasıl Yeniden Şekillendirebilir? / Council on Foreign Relations (ABD)	3
4. Bloklar Arasında Köprü Kurmak: ASEAN'ın Sürdürülebilir Finansman Alanındaki Fırsatları / Asia Competitiveness Institute (Singapur).....	4
5. Orta Doğu'da Tırmanan Kriz: Yeni Bir Küresel Emtia Fiyat Şoku mu? / Centre for Aerospace & Security Studies (Pakistan).....	6
6. Pekin, Ekonomiyi Canlandırmak İçin Büyük Teşvikler Başlatırken Yapısal Sorunlar Devam Ediyor / Asia Pacific Foundation of Canada (Kanada).....	7
7. Pakistan ile Ticaretin Yeniden Başlatılması Hindistan'a Yardımcı Olacaktır / The Tribune (Hindistan).....	9
B. POLİTİKA	11
1. 7 Ekim'den Günümüze Bölgede Yaşanan Değişimler / Atlantic Council (ABD)	11
2. Geniş Çaplı Bir Orta Doğu Savaşı Önlenebilir / International Crisis Group (Belçika) .	12
3. Seçim Sonuçlarının Ekonomik Ortam Üzerindeki Etkileri / Razumkov Centre (Ukrayna)	13
4. İran'ın "Nükleer Kutusu" / Valdai Discussion Club (Rusya)	14
5. Büyük Silah İhracatçılarının Gazze'deki Savaşa Tepkisi / Stockholm International Peace Research Institute (İsveç)	16
6. Pakistan'ın Çin'e Olan Stratejik Bağımlılığı Derinleşiyor / Middle East Institute (ABD)	18
7. Rusya'nın Moldova'ya Karşı Hibrit Savaşı / Stockholm Centre for Eastern European Studies (İsveç)	19
C. ÇEVRE	22
1. Büyük Teknoloji Şirketleri Nükleer Enerjiyi Yeniden Canlandırıyor / The Economist (İngiltere)	22
2. Jeo-Uzamsal Veriler Ekili Alanlara Verilen Zararın Arttığını Gösteriyor / Food and Agriculture Organization of the United Nations (İtalya)	23

3.	Gıda ve Arazi Kullanım Sistemlerinin Küresel Hedeflere Ulaşma Yolunda Liderliğe İhtiyaç Var / CONCITO (Danimarka).....	25
4.	Karbondan Arındırmanın Anahtarı? Binalarda Yapılacak Yatırımlar / Pembina Institute (Kanada).....	26
D.	SOSYAL.....	28
1.	Savaşın Birinci Yılı: Gıda Sorunu / International Food Policy Research Institute (ABD)	28
2.	Kaliforniya'nın Milyar Dolarlık Kök Hücre Girişimleri Başarısızlıkla Sonuçlandı / Independent Institute (ABD)	29
3.	FAO Gıda Fiyat Endeksi Eylül'de Yükseldi / Food and Agriculture Organization of the United Nations (İtalya).....	31
E.	TEKNOLOJİ.....	33
1.	Şirketler Yapay Zekâ Sayesinde Yüksek Verimlilik Bekliyor / IFO Institute (Almanya)	33
2.	Avrupa Yapay Zekâ Sektörünün Düzenleme İhtiyacı / European Policy Centre (Belçika)	33
3.	Küresel Teknoloji Manzarasındaki Değişim / Research Institute of Economy, Trade and Industry (Japonya)	35
F.	GERÇEKLEŞTİRİLECEK ETKİNLİKLER	36

A. EKONOMİ

1. İşsizlik Düşüşü Geçti / Center for Economic and Policy Research (ABD)

Eylül ayı istihdam raporu, genel olarak beklenenden çok daha güçlü bir performans sergilemiştir. İşsizlik oranı %4,1'e düşerken işyeri anketi, ekonominin 254.000 yeni istihdam oluşturduğunu göstermiştir. Ayrıca, önceki iki aya ait istihdam verileri 72.000 artışla yönünü yukarı çevirmiştir. Çalışmada, ekonominin resesyona girdiği yönündeki endişelerin ve artan işsizlik eğiliminin tersine döndüğü gösterilmiştir.

İşsizlik Hispanik Çalışanlar İçin Daha Keskin Bir Düşüş Gösterdi

Hispanik çalışanlar için işsizlik oranları daha keskin düşüş göstererek %5,1'e gerilemiştir. 20-24 yaş arası işsizlik oranı 0,8 puan düşerek %7'ye gerilemiştir.

Kuruluş Anketinde İstihdam Artışı Beklentilerin Çok Üzerinde

Kuruluş anketinde istihdam artışı 254.000 olarak beklentilerin çok üzerinde gerçekleşmiştir. Son üç ayın istihdam artış ortalaması ise 186.000'e ulaşmıştır. Göçün kısıtlanmasına rağmen, istihdam artışında yavaşlama görülmemiştir.

İstihdam Artışları Restoranlar, Sağlık Hizmetleri ve İnşaat Öncülüğünde

Eylül ayında restoran, sağlık hizmetleri ve inşaat sektörlerinde önemli istihdam artışları görülmüştür. Kamu sektörü 31.000, perakende sektörü 15.600 istihdam eklemiştir. İmalat sektörü 7.000 iş kaybederken, otomotiv sektörü 6.500 azalma göstermiştir. Ortalama çalışma haftasındaki hafif düşüş, toplam haftalık saat endeksinde 0,1 puanlık düşüşe yol açmıştır. Üçüncü çeyrekte verimlilik artışının %2,0'ye yakın olması beklenmektedir.

Ücret Artışı Mütevazı Bir Yükseliş Gösterdi

Son üç aydaki saatlik ücret artışının yıllıklandırılmış oranı %4,3 ile geçen yılki %4,0 oranının biraz üzerindedir. Bu, salgın öncesi görülen hızdan daha hızlıdır ancak verimlilik artışının %2,0 olması halinde FED'in % 2,0 enflasyon hedefiyle uyumludur. Ayrıca, yenilenen GSYH verileri, ikinci çeyrekte kâr payının salgın öncesi seviyelerin oldukça üzerinde olduğunu göstermektedir.

Çok Güçlü Bir İstihdam Raporu

Yılın başından itibaren işsizliğin artma eğiliminin tersine dönmesi önemli bir durumdur. Daha düşük bir işsizlik oranı arzu edilse de % 4,1 tarihsel olarak düşüktür. Ayrıca, Siyah ve Hispanik işçiler ile genç işçiler için işsizlik oranı keskin bir şekilde düşmüştür. Gönülsüz yarı zamanlı istihdam Eylül ayında 200.000'den biraz fazla olmak üzere azalmış ancak hâlâ bir yıl öncesinin (555.000) üzerindedir. Bu düşük işsizlik, güçlü istihdam artışı ve enflasyonu geride bırakan ücret artışıyla 1960'lardan bu yana en iyi işgücü piyasasını yansıtmaktadır.

Erişim: <https://cepr.net/unemployment-edges-lower-economy-adds-254000-jobs/>

Anahtar Kelimeler: Çalışan, İstihdam, İşsizlik.

2. Perakende Sektöründeki İş Ortamı Kötüleşiyor / IFO Institute (Almanya)

IFO Enstitüsü tarafından yapılan anketlere göre, Almanya'nın perakende sektöründeki iş ortamı Eylül ayında kötüleşmiştir. Gösterge, ağustos ayındaki -23.1 puandan -25.6 puana gerilemiştir. Perakendeciler, mevcut durumlarını önceki döneme kıyasla daha kötü olduğunu değerlendirmiş ve önümüzdeki aylara dair karamsarlıkları artmıştır.

Araba galerileri ve mobilya perakendecileri iş durumlarının belirgin şekilde kötüleşmeye başladığını vurgulamıştır. Giyim, mobilya ve mefruşat satıcılarının yanı sıra yapı marketleri de iş durumlarını perakende sektörünün geneline kıyasla daha kötü olarak değerlendirmiştir. Öte yandan, bisiklet, gıda ve tüketici elektroniği perakendecileri iş durumlarında iyileşme bildirmiştir. Daha az sayıda perakendeci fiyatların artmasını beklemekte, personel alımı planlarında ise daha temkinli davranmaktadır.

Erişim: <https://www.ifo.de/fakten/2024-10-07/geschaeftsklima-im-einzelhandel-truebt-sich-ein>

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, Perakende, Sektör.

3. CHIPS Yasası: ABD Mikroçip Fabrikaları Ekonomiyi Nasıl Yeniden Şekillendirebilir? / Council on Foreign Relations (ABD)

2022 yılında Başkan Joe Biden, yarı iletken üretimini artırmayı amaçlayan CHIPS ve Bilim Yasası'nı imzalamıştır. Bu yasa, yurt içindeki mikroçip üretimini teşvik etmek için yaklaşık 280 milyar dolarlık yatırım ve teşvik sunmaktadır. Bunun 70 milyar doları, yüksek teknoloji üretimi, bilimsel araştırma ve iş gücü geliştirme için ayrılmış durumdadır.

Yasanın kabulünden sonra özel sektör, 400 milyar dolarlık ek yatırım taahhüt etmektedir. Arizona gibi eyaletler, yeni yarı iletken merkezleri kurma hazırlığında olsalar da işçi kıtlığı ve diğer zorluklar ortaya çıkmaktadır. Yasa, beş yıl içinde özel sektöre fon dağıtmayı öngörmektedir ve 2027'ye kadar geçerli 24 milyar dolarlık yarı iletken yatırım vergi kredisi de içermektedir.

Kaynak: Jonathan Ernst

CHIPS Yasası, ABD'nin çip üretimindeki gerilemesini tersine çevirmeyi ve yerel tedarik zincirlerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. 1990'da dünya yarı iletken arzının %40'ını üreten ABD, şimdi sadece %12'sini üretmektedir. Bu durum, ulusal güvenlik ve ekonomik rekabet açısından endişe oluşturmaktadır.

Biden yönetimi, Cumhuriyetçi destekle yarı iletken üretimini artırmayı hedeflemektedir ancak bazı eleştirmenler yasanın boşluklar içerdiğini ve enflasyonu artırabileceğini

savunmaktadır. Ticaret Bakanlığı, 32 milyar dolardan fazla sübvansiyon ve 29 milyar dolarlık kredi tahsis etmiştir. Arizona, büyük üreticilerin yeni fabrikaları için 15 milyar doların üzerinde kaynak ayırmaktadır.

Teknoloji şirketleri, CHIPS Yasası'nın yerel ekonomilere önemli bir katkı sunacağını belirtmektedir. Ancak bazı uzmanlar, bu iş vaatlerinin yanıltıcı olabileceğini savunmaktadır. Sonuç olarak, CHIPS Yasası, ABD'nin yarı iletken üretimini canlandırmak için önemli bir adım olarak görülmektedir. Ancak yaşanan zorluklar ve Tayvan'ın sektördeki hâkimiyeti belirsizlikleri artırmaktadır.

Erişim: <https://www.cfr.org/in-brief/chips-act-how-us-microchip-factories-could-reshape-economy>

Anahtar Kelimeler: ABD, Mikroçip, Teknoloji, Yatırım.

4. Bloklar Arasında Köprü Kurmak: ASEAN'ın Sürdürülebilir Finansman Alanındaki Fırsatları / Asia Competitiveness Institute (Singapur)

Dünya, artan jeopolitik gerilimlerin damgasını vurduğu bir dönemde küresel ekonomilerin farklı bloklara bölünmesiyle karakterize edilen bir olgu olan “yavaş dengelenmeye” doğru bir kayma yaşamaktadır. Bu tür bir parçalanma yatırımlar üzerinde derin etkileri vardır.

Jeoekonomik parçalanma (GEF), mevcut yatırım ortamının belirleyici bir özelliği olarak ortaya çıkmıştır. Bu parçalanma, belirsizlik ve riskten kaçınma nedeniyle finansal kanal ve özellikle yatırım yoluyla ekonomik etkiye dönüşmektedir. Örneğin, ABD ve AB yatırımları, Çin gibi geleneksel güç merkezlerinden 'riskten arındırma' ve 'friend-shoring' stratejisi olarak siyasi açıdan daha uyumlu ülkelere yönlendirilmektedir.

GEF'in etkisi uluslararası finansmanın ötesine geçerek iklim eylemi çabalarını etkilemektedir. ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği), yenilenebilir enerji ve temiz teknolojiler için önemli potansiyele sahip sürdürülebilir yatırım ortamında kilit bir oyuncu olarak konumlanmaktadır. Ancak Dünya Ekonomik Forumu'na göre, ASEAN'ın Paris'e uyumlu bir yörüngeye oturması için 2030 yılına kadar yıllık 150 milyar dolarlık

temiz enerji yatırımına ihtiyaç duyacağı tahmin edilmektedir. Ancak günümüzde yapılan yatırımlar yetersiz kalmıştır. Yeşil dönüşümde özel sermayenin hayati rolünü vurgulayan yazarlar, CrunchBase'in risk sermayesi (VC) yatırım verilerini kullanarak bu jeopolitik gerilimin sürdürülebilirlikle ilgili yatırımları ne ölçüde etkilediğini ve ASEAN ülkelerine sunduğu potansiyel fırsatları veya riskleri incelemektedir.

Kaynak: Dall-E

Çalışma, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'ndaki benzer oy verme kalıplarına dayanarak ülkeleri; ABD ve Batı Avrupa gibi önde gelen ekonomileri içeren Blok 1 ve ağırlıklı olarak Çin gibi gelişmekte olan ülkelere oluşan Blok 2 olarak iki ana bloğa ayırmaktadır. 2018-2022 döneminde, sürdürülebilir girişim sermayesi yatırımları büyük ölçüde Blok 1 ülkelerinden kaynaklanmış ve bu yatırımların %75'inden fazlasını oluşturmuştur. Bu oran, genel olarak yükselen bir eğilim göstermektedir. Blok 2'de ise kendi iç yatırımlarda bir artış gözlemlenmektedir; blok içi yatırımların payı 2018'de %10'un altında iken, 2022'de %15'in üzerine çıkmıştır. Özellikle ASEAN (Singapur hariç), 2018 yılına kadar yalnızca Blok 1 ülkelerinden sürdürülebilir yatırımlar alırken, bu tarihten sonra diğer Blok 2 ülkelerinden de önemli ölçüde sürdürülebilir yatırım çekmeye başlamıştır.

ASEAN içinde Singapur, 2022 yılında sürdürülebilirlikle ilgili yaklaşık 140 bölgesel yatırımın %60'undan fazlasını çekerek bölgesel bir finans merkezi haline gelmiştir.

Bununla birlikte, son yıllarda Endonezya ve Vietnam, sırasıyla 2017 ve 2020'den itibaren anlaşma paylarında önemli büyüme kaydetmiştir. Tüm bu gelişmelere rağmen, Singapur, hem Blok 1 hem de Blok 2'deki bağlantıları kolaylaştıran en iyi bölgesel yatırımcı olmaya devam etmektedir. ASEAN'ın benzersiz konumu, küresel zorlukların ortasında daha yeşil bir ekonomiyi teşvik etmek amacıyla sürdürülebilir yatırımları çekmek için stratejik avantajlardan yararlanmasına olanak tanımaktadır.

Erişim: <https://aciperspectives.com/2024/10/02/bridging-blocs-aseans-opportunities-in-sustainable-finance-amid-geo-economic-fragmentation/>

Anahtar Kelimeler: ASEAN, Finansman, Sürdürülebilirlik.

5. Orta Doğu'da Tırmanan Kriz: Yeni Bir Küresel Emtia Fiyat Şoku mu? / Centre for Aerospace & Security Studies (Pakistan)

Küresel emtia piyasaları son birkaç aydır sakinliğini korurken, merkez bankalarının daha gevşek para politikalarına dönüşü için bir fırsat sunmaktadır. Ancak, Orta Doğu'da devam eden İsrail'in saldırıları ve İran'ın olası füze saldırı hazırlığı, emtia piyasalarında yeni dalgalanmalara yol açmıştır.

Brent ham petrol fiyatları, 30 Eylül'de 71.77 USD/varil iken, 6 Ekim'de 77.72 USD/varile yükselmiştir. Bu artış, ABD Başkanı Biden'ın İran'ın petrol altyapısına yönelik yorumlarıyla ilişkilendirilmektedir. İran'ın ihracat kapasitesine yapılacak bir saldırının günde 1,5 milyon varil kadar arzı piyasadan çekebileceği öngörülmektedir. Ancak, ABD ham petrol stoklarının artması ve OPEC+'nın yedek kapasitesi, olası bir saldırının etkilerini hafifletebilir. OPEC+'nın yüksek fiyatlara müdahale etme isteği, piyasa dengeleri için önem taşımaktadır.

Husilerin Kızıldeniz'de gerçekleştirdiği saldırılar da dikkat çekmektedir. Ancak ticaret akışındaki değişiklikler küresel piyasalarda büyük bir etki oluşturmamıştır. Hürmüz Boğazı, petrol ticaretinin %30'unu elinde bulundurmaktadır. Ayrıca, İran'ın saldırıları, enerji fiyatlarını artırma potansiyeline sahiptir. Enerjinin diğer emtialar üzerindeki etkisiyle, toplam emtia fiyatlarının yükselebileceği ve bu durumun özellikle net petrol

ithalatçı ülkelerde hissedileceği öngörülmektedir. Çatışmanın tırmanması, emtia fiyatlarında önemli şoklara yol açabilmektedir.

Kaynak: CASS

Erişim: <https://casstt.com/escalating-crisis-in-the-middle-east-a-renewed-global-commodity-price-shock/>

Anahtar Kelimeler: Emtia, Kriz, Orta Doğu.

6. Pekin, Ekonomiyi Canlandırmak İçin Büyük Teşvikler Başlatırken Yapısal Sorunlar Devam Ediyor / Asia Pacific Foundation of Canada (Kanada)

Çin Merkez Bankası, 24 Eylül tarihinde bir dizi ekonomik teşvik tedbiri açıklamıştır. Temel parasal teşvikler arasında faiz oranlarının düşürülmesi ve bankaların daha fazla kredi verebilmeleri için zorunlu karşılık oranının (RRR) düşürülmesi yer almıştır. RRR'nin 0,5 puanlık ilk indirimi, finans piyasasına 192 milyar C\$ (1 trilyon yuan) likidite enjekte edecek ve bu yılın ilerleyen dönemlerinde bir indirim daha yapılması mümkün olacaktır.

Çin Komünist Partisi (ÇKP) Politbürosu, 26 Eylül'de alışılmışın dışında erken bir ekonomi politikası toplantısı düzenlemiştir. Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in başkanlık ettiği bu toplantıda, 2024 yılı için "yaklaşık %5" GSYİH büyüme hedefini gerçekleştirmek amacıyla

“gerekli mali harcamaları” sağlama sözü verilmiştir. Ayrıca, emlak sektöründeki çöküşü düzeltmeye, yatırımcılar/işletmeler için piyasa ortamını iyileştirmeye ve istihdam ile tüketimi artırmaya öncelik gösterilmiştir.

Politbüro toplantısından bir gün önce Çin Devlet Konseyi, gelişmekte olan endüstrileri ve gelişmiş imalat kümelerini genişletmeye vurgu yaparak “yüksek kaliteli ve yeterli istihdama” ulaşmak için bir dizi kılavuz yayınlamıştır. Ayrıca Devlet Konseyi, “aşırı yoksulluk içindeki insanlar” için nadir görülen tek seferlik bir nakit ödeneği de onaylamıştır.

Pekin'in büyük çaplı teşvikleri yerel piyasaları son yılların en yüksek seviyesine çıkarırken, ABD'de listelenen Çinli firmaların hisse senetleri de yükselmiştir. Çin'in zor durumdaki emlak geliştiricilerinden bazıları, 30 Eylül'de hisse senetlerinin yükseldiğini görmüştür. Ancak bu yılın başlarında daha küçük şehirlerde uygulamaya konulan benzer gevşeme önlemleri henüz istenen sonuçları vermemiş ve konutların değeri, 2024 yılının ilk sekiz ayında yıllık bazda %25 düşmüştür.

Kaynak: *Mussi Katz*

Teşvik tedbirleri uygulamaya konulduktan hemen sonra yaşanan iyimserlik, bir hafta içinde azalmaya başlamıştır. Xi'nin 30 Eylül'de yaptığı Ulusal Gün konuşması, daha dramatik bir politika değişikliği olacağına dair hiçbir işaret vermemiştir. Çin'in üst düzey

devlet planlayıcısı olan Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu'nun merakla beklenen basın toplantısında yalnızca yatırım projelerinin desteklenmesi konusuna değinilmiş ve herhangi yeni bir önlemden bahsedilmemiştir.

Erişim: <https://www.asiapacific.ca/publication/beijing-unleashes-major-stimulus-revive-economy-structural>

Anahtar Kelimeler: Çin, Ekonomi, Teşvik.

7. Pakistan ile Ticaretin Yeniden Başlatılması Hindistan'a Yardımcı Olacaktır / The Tribune (Hindistan)

Hindistan ve Pakistan arasındaki etkileşim, neredeyse tarihin en düşük noktasındadır. Geçmişte ciddi provokasyonlara rağmen sürdürülen ikili ticaret, 2019 yılından sonra neredeyse durma noktasına gelmiştir. Hindistan, Pakistan mallarına %200 oranında cezai vergi koyarken, Pakistan da Hindistan'dan yapılan ithalatı yasaklamış durumdadır. Tarihsel şikayetlere dayalı karşılıklı suçlamalar devam etse de Pakistan'da, doğrudan ticaretin yeniden başlamasını isteyen güçlü bir seçmen kitlesi mevcuttur (şu anda ticaretin çoğu dolaylı olarak Dubai üzerinden gerçekleşmektedir).

Pakistan ekonomisi derin bir krizle karşı karşıyadır ve kısa süre önce 24. Uluslararası Para Fonu (IMF) destek programı için onay almıştır. Hindistan ile mal, hizmet, turizm ve enerji ticareti büyük faydalar sağlayabilir. Ayrıca Hindistan için de büyük kazanımlar söz konusu olabilir ve Pakistan, Bangladeş gibi Hindistan'ın ihracatı ve turizm gelirleri için önemli pazarlardan biri haline gelebilir. Çoğu Hintli, hatta Pakistan ile ticareti destekleyenler bile Pakistan ordusunun veto uyguladığını ve böyle bir ticarete izin vermediğini iddia etmektedir. Geçmişte bazı durumlarda Pakistan ordusu Hindistan ile normal ticari ilişkileri veto etmiş olsa da son kanıtlar bu durumun değiştiğini göstermektedir. 2021 yılında dönemin ordu komutanı General Qamar Javed Bajwa, jeoekonomi ve istikrarlı Hindistan-Pakistan ilişkilerine odaklanma çağrısı yapmıştır.

İki ülke arasındaki sınırdaki zaman zaman ihlaller yaşansa da 2021 yılından bu yana ateşkes sürmektedir. Pakistan hükümeti son aylarda yapılan iki kalkınma toplantısında, Hindistan ile ticaret yapılmasından yana olduğunu belirtmiş ve bu toplantılara ordu da katılmıştır.

Son olarak, Pakistan hükümeti Başbakan Modi'yi, 16-17 Ekim tarihlerinde İslamabad'da yapılması planlanan Şanghay İş Birliği Örgütü (ŞİÖ) toplantısına davet etmiştir. Bunun yanı sıra, başta Başbakan Şahbaz Şerif olmak üzere, Hindistan ile ticaretin yeniden başlamasını destekleyen pek çok ses mevcuttur. Büyük şirketler, Dubai ve Singapur üzerinden yapılan dolaylı Hindistan ithalatının yüksek maliyetlerinden şikâyet ederek ticaretin normalleşmesini talep etmektedir.

Hindistan, ticareti hiçbir zaman yasaklamadığı göz önünde bulundurulduğunda, cezai ithalat vergisini geri çekerek diplomatik bir adım atabilir. Ancak ticaretin başlaması ve durmasıyla ilgili geçmiş deneyimler göz önüne alındığında, Hindistan ikili girişimlere temkinli yaklaşabilir. İslamabad'da yapılacak olan ŞİÖ toplantısı, Hindistan ve Pakistan'ın anlaşması için potansiyel bir fırsat sunmaktadır.

Kaynak: *Tribune India*

Erişim: <https://www.tribuneindia.com/news/comment/reopening-trade-with-pak-will-also-help-india/>

Anahtar Kelimeler: Hindistan, Pakistan, Ticaret.

B. POLİTİKA

1. 7 Ekim'den Günümüze Bölgede Yaşanan Değişimler / Atlantic Council (ABD)

İsrail - Gazze savaşının üzerinden bir yıl geçmesine rağmen mevcut çatışma durumu Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da derin siyasi ve toplumsal yaralar açmaya devam etmektedir. 2007 yılından günümüze Hamas tarafından yönetilen Gazze Şeridi, iki yıldır süren İsrail ablukası nedeniyle büyük yıkıma uğramış ve altyapısı ağır hasar görmüştür. Hamas'a bağlı sağlık bakanlığına göre, savaşın başlangıcından bu yana yaklaşık 41.000 kişi hayatını kaybetmiştir. Filistinliler gıda kıtlığı, hastalıkların yayılması ve 1,9 milyon insanın evsiz kalması gibi insani sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır.

Birleşmiş Milletler'in gerilimi yatıştırma çabaları sonuçsuz kalırken, Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) savcısı, İsrail Başbakanı Netanyahu ve Savunma Bakanı Gallant hakkında tutuklama emri çıkarma kararı almıştır. ABD, Katar ve Mısır, Kasım 2023'te ateşkes sağlama ve bazı rehinelere serbest bırakılması konusunda sınırlı bir başarı elde etmiş, ancak çatışmalar devam ederek bölgeyi daha da kırılgan hale getirmiştir.

Ekim ayında İran'ın fırlattığı iki yüz balistik füze, İsrail ve İran arasında doğrudan çatışma riskini artırmıştır. Daha önce İran, Nisan ayında 300'den fazla füze ve insansız hava aracı ile saldırmıştır. Ayrıca, İsrail-Lübnan sınırında süren çatışmalar birçok ölüme yol açmıştır. İsrail'in Eylül ayında Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah'ı öldürmesi ve Güney Lübnan'ı karadan işgali, daha geniş çaplı bir savaşı tetiklemektedir.

Gazze'deki insani durum giderek kötüleşmektedir. 7 Ekim 2023'ten bu yana International Network for Aid, Relief and Assistance (INARA) ile Gazze'ye yapılan insani yardım görevleri her seferinde daha da kötüleşmektedir. Refah sınır kapısının kapanmasıyla insani yardımlar önemli ölçüde azalmış durumdadır.

Bulaşıcı hastalıkların yayılması, yetersiz beslenen çocukların hayatını tehdit etmektedir. Savaş koşulları altında insani yardım çabaları, İsrail kontrolü altındaki geçişlerde ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Güneydeki yollar, çete faaliyetleri nedeniyle tehlikeli hale gelmişken, INARA gibi kuruluşlar alternatif güvenli yollar talep etse de bu talepleri

karşılık bulmamıştır. İlerleyen zamanlarda insani yardım kuruluşları engellenmeye devam edilirse, Filistinlilerin hayatı daha fazla tehlikeye girecek ve ölüm oranları artacaktır.

Kaynak: Ramadan Abed

Erişim: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/one-year-after-hamass-october-7-terrorist-attacks-heres-how-the-region-changed/>

Anahtar Kelimeler: Filistin, Gazze, Savaş, Yardım.

2. Geniş Çaplı Bir Orta Doğu Savaşı Önlenbilir / International Crisis Group (Belçika)

ABD yönetimi, İsrail'in Gazze'ye yönelik askeri müdahalesinin ardından bölgede bir ateşkes sağlama ve gerilimi azaltma çabalarını sürdürürken, Gazze'deki çatışmaların artması başka bölgelere de yayılma riski taşımaktadır. Tahran'a ve İran destekli gruplara karşı elde edilen askeri başarılar, İsrail'i Lübnan'a asker göndermek gibi cesur hamlelere teşvik etmiştir. Başkan Biden, İran'ın nükleer tesislerine yönelik saldırılardan kaçınılması gerektiğini vurgularken, bununla birlikte İran'a yönelik daha büyük darbelerin gerilimi artırabileceği uyarısını yapmıştır. ABD, mevcut durumda bölgedeki savaşın yayılma riskinden endişe duymaktadır.

İsrail'in düzenlediği son operasyonlardan sonra, Washington'un düşünceleri değişmeye başlamıştır. ABD'li yetkililer, İran'ın Nisan ayındaki saldırılara karşı verdiği yanıtın zayıf kaldığını ve böylece İsrail'in daha cesur hamleler yapmasına zemin hazırladığını dile getirmiştir. İsrail'in, Hizbullah'a yönelik saldırıları ve Lübnan'a kara harekâtı düzenleme planları, bölgedeki gerilimi daha da artırabilmektedir. Sonuç olarak, gerilimi tırmandırmanın oluşturacağı sorunlar göz ardı edilmemelidir. ABD, İsrail'in olası bir büyük saldırısında yanında yer almayacağını açıkça belirtmeli ve bu tür eylemleri önlemek için tüm diplomatik nüfuzunu kullanmalıdır. Gerilimin azalması için Gazze'de bir ateşkes ve rehine anlaşması sağlanması kritik bir adım olacaktır.

Kaynak: Crisis Group

Erişim: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/israelpalestine-iran/east-mediterranean-mena/wider-middle-east-war-can-still-be-stopped>

Anahtar Kelimeler: ABD, Filistin, İsrail, Orta Doğu, Savaş.

3. Seçim Sonuçlarının Ekonomik Ortam Üzerindeki Etkileri / Razumkov Centre (Ukrayna)

ABD'de başkanlık yarışı hız kazanırken hem seçim sonuçları hem de gelecekteki siyasi kararların etkileri konusunda bazı belirsizlikler ortaya çıkmıştır. Senato ve Kongre'deki

parti ayrılıkları, başkanlık kararlarını bloke edebilmektedir. Örneğin, 2023 sonbaharı ile 2024 ilkbaharı arasında Ukrayna'ya yapılacak yardımın onaylanması gibi durumlar, muhalefet partisinin ısrarı nedeniyle kesintiye uğramıştır. ABD ile Çin arasındaki gerginliğin artması, gelişmekte olan ülkeler üzerinde yıkıcı etkilere neden olacaktır. Bu bağlamda, yeni başkanın ticaret ve göç politikalarını nasıl yönlendireceği, yalnızca ABD değil, diğer ülkelerin de siyasi ve ekonomik dengelerini etkileyecektir.

ABD'nin ticaret ve göç kısıtlamalarını yanlış yönetmesi, dolarsızlaşma süreçlerini hızlandıracaktır. Göç kısıtlamaları, ABD'deki işgücü piyasasında olumsuz sonuçlar doğurabilirken, bu durum Güney Amerika ülkelerinde daha az aksamaya neden olacaktır. Düşük vasıflı işgücüne olan talep, bu ülkelerde sürdürülebilir kalkınmayı destekleyebilir. Ancak, getirilen kısıtlamalar ABD'ye yönelik "beyin" göçünü zayıflatacaktır. Sonuç olarak, ABD'nin başkanlık yarışı hem iç hem de dış politikada önemli değişimlere yol açabilir ve bu süreç, dünya genelinde dengeleri etkileyecek kadar kritik bir öneme sahiptir.

Erişim: <https://razumkov.org.ua/en/articles/the-ambiguity-of-the-impacts-of-election-results-on-the-economic-environment>

Anahtar Kelimeler: ABD, Politika, Seçim.

4. İran'ın "Nükleer Kutusu" / Valdai Discussion Club (Rusya)

İran'ın nükleer programı, uzun yıllardır uluslararası toplum ve gözlemciler için merak konusu olmuştur. Tahran, bu programı gizemli ve çok katmanlı bir şekilde sunarak önemli bir siyasi ve diplomatik konumlandırma aracı olarak kullanmaktadır. Nükleer silah üretmenin eşiğinde olmak, İran İslam Cumhuriyeti'nin bağımsızlık ve prestij garantisi olarak gördüğü bir stratejidir. Bu durum, İran'ın hem iş birliğine yönelmesine hem de programının şeffaflığını artırarak uluslararası topluma güçlü bir mesaj vermesine olanak tanımaktadır. İran, ulusal egemenliğini korumak için yıkıcı silahları elde etmeye ve kullanmaya hazırdır. İranlı liderler, nükleer silahlara neredeyse kutsal bir önem atfetmekte ve bu silahları devrim sonrası teokratik devletin varlığının teminatı olarak görmektedir.

Tahran, büyük güçlerin merakını ve korkusunu kullanarak, nükleer programının gerçek içeriği hakkında belirsizlik oluşturmayı başarmıştır. Bu belirsizlik, İran'ın uluslararası kınamalara ve izolasyona yol açabilecek gerçek bir nükleer silaha sahip olup olmadığını sorgulatmaktadır. 1979 İslam Devrimi, İran'ın dış politikasına iki yenilik getirmiştir: İslam devrimini ihraç etmek ve büyük güçlerden bağımsız durmak. Ancak, bu planlar sınırlı kaynaklar nedeniyle uygulanamamıştır. İranlı liderler, ekonomik reformlar ve diplomatik tavizler vermiş olsalar da dış politikalarında İslam devrimi idealleri ve Batı ile olan düşmanlık tutumu devam etmiştir.

Kaynak: Igor Zarembo

İran'ın nükleer programı etrafındaki belirsizlik, büyük siyasete geçiş ve Batılı ortaklarla müzakere gücünü artırmanın bir aracı haline gelmiştir. Tahran, nükleer faaliyetlerini geliştirirken şeffaflık ve gizliliği bir araya getirerek stratejik bir oyun oynamıştır. İran, nükleer programının barışçıl amaçlar taşıdığını vurgulamış ve 1968 NPT (Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması) ile 1974 IAEA Güvence Anlaşması'na taraf olduğunu hatırlatmıştır. Ayrıca, 2003 yılında Ek Protokolü imzalayarak nükleer programı hakkında tam bilgi sağlama taahhüdünde bulunmuştur.

İran, yaptırımların kaldırılmasına karşılık olarak nükleer programının barışçıl olduğunu kanıtlamayı kabul etmiştir. Ancak, Trump yönetiminin 2018'de JCPOA'dan (İran Nükleer Programına İlişkin Ortak Kapsamlı Eylem Planı) çekilmesi ve İran'a yönelik baskıyı artırması, Tahran'ın anlaşma şartlarına uymayı reddetmesiyle sonuçlanmıştır.

Erişim: <https://valdaiclub.com/a/highlights/nuclear-box/>

Anahtar Kelimeler: Nükleer Silah, Rusya, Tahran.

5. Büyük Silah İhracatçılarının Gazze'deki Savaşa Tepkisi / Stockholm International Peace Research Institute (İsveç)

İsrail-Filistin Savaşı'nda İsrail birçok devlet tarafından desteklenirken, Gazze'de öldürülen insan sayısı ve insani kriz uluslararası endişeleri artırmıştır. İsrail'in saldırıları hastaneler, okullar ve Birleşmiş Milletler operasyonlarını hedef alarak birçok sivilin ölümüne neden olmuştur. 12 Aralık 2023'te BM Genel Kurulu, Gazze'de insani ateşkes ve rehinenin serbest bırakılmasını talep eden bir karar almıştır. Ocak 2024'te Uluslararası Adalet Divanı, İsrail'in soykırım olabilecek eylemlerden kaçınmasını istemiş ve Refah'taki saldırılarını durdurmasını emretmiştir. BM Soruşturma Komisyonu hem Hamas'ın hem de İsrail'in savaş suçlarından sorumlu olduğunu belirlemiştir. 18 Eylül 2024'te BM Genel Kurulu, İsrail'in Filistin topraklarındaki varlığını sona erdirmesini ve devletlerin İsrail'e silah tedarikini durdurmasını talep etmiştir.

İsrail'e silah transferi: İsrail, son on yılda silah ithalatını büyük ölçüde arttırmıştır. Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI), 2019-2023 döneminde İsrail'in dünyanın en büyük 15. büyük silah ithalatçısı olduğunu ve bu dönemde küresel silah ithalatının %2,1'ini gerçekleştirdiğini belirtmiştir. İsrail, 2009-13 döneminde ise 47. sırada yer almıştır. Her ne kadar 2019-23 döneminde İsrail'e sadece üç ülke (ABD, Almanya ve İtalya) önemli silahlar tedarik etmiş olsa da diğer birçok ülke askeri bileşenler, mühimmat veya hizmet sağlamıştır.

Amerika Birleşik Devletleri: 2019-2023 döneminde, İsrail'in silah ithalatının %69'u ABD tarafından gerçekleştirilmiş; uçaklar, zırhlı araçlar, füzeler ve gemiler de dahil olmak üzere çeşitli silah ve teçhizat tedarik edilmiştir. İsrail Savunma Kuvvetleri'nin (IDF) envanteri büyük ölçüde ABD'den yapılan silah ithalatına dayanmaktadır. ABD yasaları, 2008'den beri İsrail'in "Nitelikli Askeri Üstünlük" sağlamasını şart koşturmakta, bu da İsrail'in herhangi bir konvansiyonel askeri tehdidi asgari zarar ve zayıfla karşılayabilmesi anlamına gelmektedir. 2016 yılında ABD, 2019-2028 yılları arasında İsrail'e yıllık 3,8 milyar dolar askeri yardım taahhüt etmiştir. ABD ve İsrail silah sanayileri, füze savunması da dahil olmak üzere derin bir iş birliği içindedir ve İsrail'in Demir Kubbe, David's Sling ve Arrow sistemlerini birlikte geliştirmektedir. ABD, 7 Ekim'de başlayan savaşta İsrail'e olan askeri desteğini iç muhalefete rağmen büyük ölçüde devam ettirmiştir.

Almanya: SIPRI verilerine göre Almanya, 2019-2023 döneminde İsrail'in silah ithalatının %30'unu karşılayarak fırkateynler, torpidolar ve zırhlı araç motorları tedarik etmiştir. Savunma Bakanı Boris Pistorius, 12 Ekim 2023'te eğitim amaçlı kiralanan iki Heron insansız hava aracını İsrail'e iade edileceğini ve İsrail'in gemi mühimmatı talebini değerlendireceklerini açıklamıştır. Başbakan Olaf Scholz, Temmuz 2024'te İsrail'e silah sevkiyatı yaptıklarını açıklarken, silah teslimatlarını durdurma kararı almadıklarını vurgulamıştır. Nikaragua, 2024 yılı Mart ayında Uluslararası Adalet Divanı'na (ICJ) başvurarak Almanya'nın İsrail'e yaptığı silah sevkiyatını durdurmasını ve bölgede daha fazla insanın ölmesine engel olunmasını talep etmiş, ancak bu talep reddedilmiştir. Bazı Filistinliler Haziran 2024'te silah ihracat lisanslarının durdurulması için mahkemeye başvurmuş, ancak talepleri reddedilmiştir.

Kaynak: Shutterstock

İtalya: 2019-2023 döneminde İtalya, İsrail'in büyük silah ithalatının %0,9'unu gerçekleştirirken, F-35 programının da ortağıdır. 2024 yılı Ocak ayında Dışişleri Bakanı Antonio Tajani, çatışmaların başlamasından bu yana İsrail'e silah sevkiyatlarını askıya aldıklarını belirtmiş, ancak Savunma Bakanı Guido Crosetto, 7 Ekim öncesinde imzalanan sözleşmeler kapsamında ihracatın devam ettiğini vurgulamıştır. Bu sevkiyatların, silahların Gazze'deki sivillere karşı kullanılmayacağına dair kontrollerin ardından gerçekleştirildiği de ifade edilmiştir.

Erişim: <https://www.sipri.org/commentary/topical-background/2024/how-top-arms-exporters-have-responded-war-gaza>

Anahtar Kelimeler: Filistin, İsrail, Savaş, Silah, Soykırım.

6. Pakistan'ın Çin'e Olan Stratejik Bağımlılığı Derinleşiyor / Middle East Institute (ABD)

Pakistan ve Çin arasındaki stratejik ittifak, jeostratejik çıkarlar ve fırsatçılık tarafından yönlendirilmektedir. Pakistan'ın Pekin'e bağımlılığı arttıkça, ilişkideki dengesizlik belirginleşmiştir. Çin, Pakistan'ın ekonomi, altyapı ve güvenlik sektörlerine nüfuz ederek ülkenin bağımsızlığını kısıtlamış ve borç tuzağına düşürmüştür. 65 milyar dolarlık Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru (CPEC) yatırımı, Pakistan'ın iflastan kaçınmak için IMF'den 7 milyar dolarlık kurtarma paketi almasına yol açmıştır. CPEC projeleri, finansal riskler ve güvenlik sorunları ile şekillenmektedir.

Kaynak: MEI

İlk aşamada tamamlanan 25,2 milyar dolarlık projeler, büyük ölçüde yüksek faizli kredilerle finanse edilmiştir. Pakistan'ın Çin'e olan borcu 26,6 milyar dolara ulaşırken, dış borcunun %72'si Çin'e aittir. CPEC'in ikinci aşamasında yeni projeler planlanmaktadır,

ancak bu durum Pakistan'ın kırılgan ekonomisini daha da borçlandırabilir. Çin ve Pakistan, artan güvenlik tehditlerine karşı terörle mücadele ve sınır güvenliğini geliştirmek için iş birliğini artırmaktadır. Çin, CPEC projelerinin güvenliğini sağlamak amacıyla Pakistan'da güçlü bir güvenlik varlığı oluşturmayı hedeflemekte, Pakistan ise savunma bütçesini artırarak Çin'den askeri donanım ithalatına devam etmektedir.

Çin'in askeri desteği Pakistan'ı, Hindistan etkisinin arttığı Güney Asya'da stratejik bir müttefik haline getirmektedir. Çin, Pakistan'dan bölgedeki çıkarlarını koruma adına Gwadar Limanı'nda bir askeri üst talep etmiş ancak bu istek Pakistan tarafından reddedilmiştir. Bu liman Çin'in Hint Okyanusu'ndaki ABD-Hindistan ittifakını dengeleme hedefleriyle örtüşen önemli bir konumdur. Çin, 7 Güney Asya ve 17 Hint Okyanusu limanında operasyon yürütmekte ve donanmasını 2030'a kadar 435 savaş gemisiyle genişletmeyi planlamaktadır. Güvenlik ve ekonomik zorluklar, Pakistan'ın Çin karşısındaki kırılganlığını artırmakta ve borç tuzagından kurtulmak için Çin'in çıkarlarına boyun eğmesine neden olmaktadır.

Erişim: <https://www.mei.edu/publications/pakistans-deepening-strategic-reliance-china>

Anahtar Kelimeler: Çin, Ekonomi, İş birliği, Pakistan.

7. Rusya'nın Moldova'ya Karşı Hibrit Savaşı / Stockholm Centre for Eastern European Studies (İsveç)

Rusya, 2022 yılı baharında Moldova'ya yönelik hibrit saldırılarını artırarak reformist hükümeti devirmeyi ve Batı ile AB ilişkilerini engellemeyi hedeflemiştir. Moldova nüfusunun çoğunluğu Batı yanlısı olsa da Rusya'ya yakın bir kesime de sahiptir. Ayrıca, Transdinyester'deki Rus askerleri, Moldova'nın hibrit saldırılara karşı kırılganlığını artırmaktadır. Rusya, ayrılıkçı bölgeleri istikrarsızlaştırarak dezenformasyon ve siber saldırılarla Moldova'nın iç ve dış ilişkilerine zarar vermektedir. 2022 yılı Haziran ayında Avrupa Konseyi'nden adaylık statüsü alan Moldova, sınırlı kaynaklarla Rusya'nın hibrit savaşına karşı mücadelesini sürdürmektedir. Rusya'nın Moldova'daki hibrid savaşı aşağıdaki şekillerde kendini göstermektedir:

1. Vekil Tarafları: Rusya, Moldova'daki siyasi partilere finansal destek sağlayarak iç siyaseti istikrarsızlaştırmayı hedeflemektedir. Shor Partisi'nin yasaklanmasının ardından, Moldova'nın bankacılık sisteminden 1 milyar ABD doları çaldığı gerekçesiyle 15 yıl hapis cezasına çarptırılan Ilan Shor, bu hibrit saldırıların öncüsü olmuştur. Rus şebekeleri 130.000 Moldovalıya hayır oyu vermeleri için rüşvet teklif etmiş ve Rusya'dan eğitilen vekil partilere şiddet içeren protestolar düzenleme ve polis güçlerini kışkırtma taktikleri öğretilmiştir.

2. Dezenformasyon ve Propaganda: Moldova, Rusya'nın artan dezenformasyon saldırılarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Moldova hükümeti 2022 yılında Rusya destekli televizyon kanallarını askıya almış ancak dezenformasyon faaliyetleri sosyal medyaya kaymıştır. Ilan Shor, sahte kamuoyu yoklamaları ile Cumhurbaşkanı Maia Sandu'yu rüşvet ve gizli servet iddialarıyla itibarsızlaştırmayı hedeflemektedir. Dezenformasyon, TikTok, Telegram, Facebook ve YouTube gibi platformlarda hızla yayılmakta, Telegram ise sabotaj operasyonlarının koordinasyonu için sıkça kullanılmaktadır.

3. Siber Saldırıları: Moldova'daki istikrarsızlaştırma çabalarından birisi de siber saldırılardır. Bu saldırılar; hizmet reddi saldırıları, fidye yazılımları, kötü amaçlı yazılımlar, güvenlik açığı testleri ve kimlik avı e-postaları gibi çeşitli yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. Amaç, vatandaşların devlet kurumlarına olan güvenini sarsmaktır. Sağlık hizmetleri, posta hizmetleri ve devlet maaş bordrosu sistemi gibi kritik altyapılar bu saldırılara maruz kalmıştır. Moldova'nın siber güvenlik savunması, uzman eksikliği ve yetersiz finansman nedeniyle zayıftır. Bu durum, siber altyapının modernizasyonu ve yazılım güncellemeleri için uluslararası desteğe ihtiyaç duyulmasına yol açmaktadır.

4. Gagavuzya: Rusya, Moldova'nın güneyindeki Gagavuzya üzerinde Shor'un vekil siyasi partileri aracılığıyla kontrol sağlamaya çalışmaktadır. Gagavuzya'da bölge valiliğini ele geçiren Shor'un partisi, halk meclisi başkanlığı için rüşvet vererek iktidarı kısmen ele geçirmeyi başarmış ve hükümeti yüksek gaz fiyatları uygulamakla suçlayarak yerel bir kızgınlık oluşturmaya çalışmaktadır. Ancak, yerel muhalefetin artması ve Rusya'nın şiddet içeren ayrılıkçı harekete destek sağlayacak uygun bir lojistik ağına sahip olmaması, bu çabayı sınırlamaktadır. Ayrıca, Gagavuzya'daki bağımsızlık ilanı, Kişinev'in güçlü bir karşılık vermesine neden olacaktır.

Sonuçlar: Moldova, Rusya'nın hibrit saldırılarına karşı batı yörüngesini koruyarak reformlar gerçekleştirmiş olsa da Rusya'nın başarılı olması Avrupa güvenliğini tehdit edecektir. Batı, Moldova'nın direncini artırma çabalarını desteklemekte menfaat sahibidir. Moldova, Rusya'nın benzer taktiklerini uyguladığı bir ön cephede yer alırken, Avrupa Konseyi'nin Moldova ve Ukrayna'ya adaylık statüsü verme kararı, bu ülkelerin güvenliği için önemli bir taahhüt oluşturmaktadır. AB, bu taahhüdü Moldova'nın hibrit savaştaki mücadelesine destek olarak güçlendirmelidir.

Erişim: <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/sceeus/2024-publications/russias-hybrid-war-against-moldova.pdf>

Anahtar Kelimeler: Gagavuzya, Hibrit Savaş, Moldova, Rusya.

Bu rapor KOSAM tarafından
özel olarak hazırlanmıştır.
www.kosam.org

C. ÇEVRE

1. Büyük Teknoloji Şirketleri Nükleer Enerjiyi Yeniden Canlandırıyor / The Economist (İngiltere)

Günümüzde, Three Mile Island Nükleer Santralini yeniden faaliyete geçirmek için çalışmalar yapılmaktadır. 20 Eylül tarihinde Microsoft ve Constellation Energy, reaktörü yeniden hizmete sokmak için bir anlaşma imzalamıştır. Constellation Energy, santrali 2028'e kadar yeniden faaliyete geçirmek için yaklaşık 1,6 milyar dolar harcamayı planlamaktadır. Microsoft ise önümüzdeki 20 yıl boyunca bu santralden karbon içermeyen enerji satın almayı planlamaktadır.

ABD, 94 konvansiyonel nükleer reaktöre ev sahipliği yapmaktadır. Ancak son yıllarda az sayıda yeni reaktör inşa edilmiştir. Buna karşın dünya genelinde, özellikle Çin ve Rusya'da, 50'den fazla reaktör inşa aşamasındadır ve diğer bölgelerde de yeni projeler hız kazanmaktadır. Temmuz ayında, Çek Cumhuriyeti 17 milyar dolarlık bir nükleer enerji projesi için planlarını tamamlamıştır. Microsoft, Amazon ve Google gibi teknoloji devlerinin, yapay zekânın (AI) gereksinim duyduğu temiz enerjiye olan talebi nükleer canlanmayı hızlandırmaktadır. San Diego'daki California Üniversitesi'nden David Victor, bir yapay zekâ veri merkezini çalıştırmak için gereken bir gigawatt (GW) gücün tek bir nükleer santralden sağlanabileceğini belirtmektedir.

ABD, Avrupa ve Japonya'da teknoloji devlerinin yeniden canlandırabileceği az sayıda hizmet dışı nükleer reaktör bulunmaktadır. Bu nedenle, yeni nükleer santrallerin inşa edilmesi gerekmektedir. Teknoloji devleri için nükleer santral projelerindeki riskleri azaltma yollarından birisi dış yatırımcıları projelere çekmektir. Geçen ay Microsoft, BlackRock ve diğer yatırımcılarla yapay zekâyâ adanmış 30 milyar dolarlık bir altyapı fonu başlatmıştır.

Aynı zamanda, Küçük Modüler Reaktörlere (SMR) olan ilgi hızla artmaktadır. ABD'de planlanan veya yapım aşamasındaki SMR sayısı, teknoloji endüstrisinin katkısıyla dünya genelinde en yüksek düzeye ulaşmıştır. Geçen ay Oracle, üç SMR'nin GW ölçeğinde bir veri merkezini destekleyeceğini duyurmuştur. Google CEO'su Sundar Pichai de veri

merkezlerine güç sağlamak için SMR'leri araştırdıklarını doğrulamıştır. Hükümetlerin nükleer enerjiye olan ilgileri artmaktadır. Geçen ay New York'taki BM İklim Haftası'nda yetkililer, 2050 yılına kadar küresel nükleer enerji üretimini üç katına çıkarma taahhüdünü yinelemiş, 14 büyük banka, yeni nükleer projeleri finanse etmeye hazır olduklarını duyurmuştur.

Kaynak: Nick Kempton

Erişim: <https://www.economist.com/business/2024/10/09/big-tech-is-bringing-nuclear-power-back-to-life>

Anahtar Kelimeler: Enerji, Nükleer Santral, Yatırım.

2. Jeo-Uzamsal Veriler Ekili Alanlara Verilen Zararın Arttığını Gösteriyor / Food and Agriculture Organization of the United Nations (İtalya)

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ve Birleşmiş Milletler Uydu Merkezi (UNOSAT) tarafından elde edilen veriler üzerinden yapılan son değerlendirme; Gazze Şeridi'ndeki tarım arazilerine ve tarımsal altyapıya verilen zararın giderek arttığını, çatışmalardan kaynaklanan açlık krizini daha da kötüleştirdiğini göstermektedir. 1 Eylül 2024 tarihi itibarıyla Gazze'deki ekili alanların %67,6'sı, yani 10.183 hektarı (ha) zarar

görmüştür. Bu oran, Mayıs ayında %57,3 (8.660 hektar) ve Şubat 2024'te %42,6 (6.694 hektar) olarak kaydedilmiştir. Özellikle meyve bahçeleri ve diğer ağaçların %71,2'si, tarla ürünlerinin %67,1'i ve sebzelerin %58,5'i zarar görmüştür.

Uydu görüntüleri; ağır araç izleri, yıkım, bombardıman ve çatışmayla ilgili diğer baskıların da Gazze'nin tarımsal altyapısına önemli ölçüde zarar verdiğini, toplamda 1.188 tarımsal kuyunun (%52,5) ve 577,9 hektar seranın (%44,3) zarar gördüğünü göstermektedir.

İnsani yardım erişimi kısıtlı olduğu için 2 milyondan fazla Filistinli hâlâ acil gıda ve geçim yardımına ihtiyaç duymaktadır. Savaşın başladığı ilk günden bu yana FAO ve UNOSAT, ekili alanların genişliği gibi çeşitli tarımsal göstergeleri değerlendirmek için saha ve uydu verilerini birleştirerek düzenli tarımsal değerlendirmeler yapmıştır.

Değerlendirme Detayları

- Han Yunus, zarar gören en büyük ekili alana sahipken (2.589 hektar veya %61,5), Kuzey Gazze'de il bazında en yüksek zarar oranı (%78,2) görülmüştür.
- Gazze Şehri Limanı ciddi şekilde hasar görmüş ve balıkçı teknelerinin çoğu kullanılamaz hale gelmiştir.
- Refah'ta hasar gören seralarda keskin bir artış (%183) yaşanmış; Nisan ayında 44 hektar olan sera alanı, Eylül 2024'te 124,7 hektara yükselerek toplam sera alanının %27,7'sine tekabül etmiştir.
- Sığırların neredeyse %95'i (yaklaşık 15.000) ölmüş ve neredeyse tüm buzağılar kesilmiştir.
- Koyunların yaklaşık %43'ü (25.000 baştan az) ve keçilerin %37'si (yaklaşık 3.000 baş) kümes hayvanlarının ise sadece %1'i (yaklaşık 34.000 baş) hayatta kalmıştır. Kanatlı hayvan üretimi büyük ölçüde durmuş; çoğu işletme artık öz tüketim için hane düzeyinde üretimle sınırlı kalmıştır.

Çatışma, kritik protein kaynaklarına ve besleyici gıdalara olan erişimi ortadan kaldırırken, insanların geçim kaynaklarını tahrip etmeye devam etmektedir. Besin değeri yüksek gıdaların yeniden temin edilebilmesi, tarım sektörünün tamamen çökmesinin engellenmesi, kalan tarımsal geçim kaynaklarının korunması ve özellikle çocuklar arasında akut açlık ve yetersiz beslenmenin önüne geçilmesi için acilen tarımsal yardıma ihtiyaç duyulmaktadır. Gazze'deki çiftçiler, balıkçılar ve çobanlar gıda üretimine devam

edebilmek için hayatlarını riske atmaktadır. Ancak, son jeo-uzamsal analizlerde de belgelendiği üzere, altyapılarda meydana gelen büyük hasar nedeniyle bu durum giderek zorlaşmaktadır.

Kaynak: Khan Younis

Erişim: <https://www.fao.org/newsroom/detail/gaza-geospatial-data-shows-intensifying-damage-to-cropland/en>

Anahtar Kelimeler: Açlık, Altyapı, Gazze, Tarım.

3. Gıda ve Arazi Kullanım Sistemlerinin Küresel Hedeflere Ulaşma Yolunda Liderliğe İhtiyaç Var / CONCITO (Danimarka)

Sürdürülebilir küresel gıda sistemlerini teşvik etmek, gıda tüketimini ve üretimini ele alan yeni politikalar gerektirmektedir. Eylül ayında New York'ta düzenlenen BM Gelecek Zirvesi'nde dünya liderleri, 2030 yılına kadar herkes için gıda güvenliği sağlama taahhüdünde bulunarak adil ve sürdürülebilir tarım sistemlerinin önemini vurgulamışlardır. Ancak, 2024 Sürdürülebilir Kalkınma Raporu mevcut gıda sistemlerinin belirlenen hedeflere ulaşamadığını göstermektedir. FAO, gıda güvenliği ve iklim uyumuna odaklanmada önemli bir rol oynamaktadır. Ancak tarımdan kaynaklanan sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik çabalar yetersiz kalmaktadır. Hayvancılık

üretimi sera gazı emisyonlarının önemli bir kaynağıdır ve bu alanda dönüşüme yönelik stratejilerin geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Danimarka, 2030 iklim stratejisinin bir parçası olarak tarımdan kaynaklanan sera gazı emisyonlarını vergilendiren ilk ülke olma yolunda önemli bir adım atmıştır. Ancak, bu yaklaşım, uzun vadeli iklim ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için yeterli olmayabilir. Danimarka, yüksek hayvansal ürün tüketimi nedeniyle kişi başına en yüksek emisyonlardan birine sahiptir. Bununla birlikte, Danimarkalıların ortalama gıda tüketiminin iklim üzerindeki etkisini %31-45 oranında azaltabilecek beslenme kılavuzları bulunmasına rağmen, bu kılavuzların uygulanmasına yönelik politikaların eksik olduğu ifade edilmektedir. Danimarka'da hayvansal ürünlerin yüksek tüketimi, kişi başına en yüksek emisyonlardan birini oluşturmaktadır.

Kaynak: Concito

Erişim: <https://concito.dk/en/concito-bloggen/global-leadership-is-needed-to-get-food-and-land-use-systems-on-track-to-meet>

Anahtar Kelimeler: Emisyon, Gıda, Tarım, Verimlilik.

4. Karbondan Arındırmanın Anahtarı? Binalarda Yapılacak Yatırımlar / Pembina Institute (Kanada)

Kanada, konut ve konuta erişim kriziyle mücadele ederken, mevcut evlere ve binalara yatırım yapmak sektörün karbonsuzlaştırılması adına en uygun yol olarak görülmektedir. Ayrıca, yaşanan ve çalışılan binalar Kanadalıları kötü hava koşullarına karşı koruyacak şekilde inşa edilmemiştir. Bu nedenle, acil ve kapsamlı bir seferberlik ve yatırım

gereklidir. Kanada'nın yakın zamanda yayınladığı Ulusal Envanter Raporu, ülkenin iklim hedeflerine ulaşma yolunda olmadığını göstermektedir. 1990 yılından bu yana emisyonlar birçok alanda artmaya devam etmiştir.

Kanada İklim Enstitüsü, 2022 yılı emisyonlarının 2021'e göre hafif arttığını buna rağmen, pandemi öncesine göre daha düşük olduğunu belirtmiştir. Kanada, kömür kullanımını azaltarak ve yenilenebilir enerjiyi artırarak elektrik üretim sektöründeki emisyonları düşürmüştür. Binalarda devam eden emisyon artışları cesaret kırıcı olsa da yeni ve eski binalar arasında farklı eğilimler görülmektedir. Yeni inşaatlardaki büyüme, bina sektörü emisyonlarında orantılı bir artışa yol açmamıştır.

İnşaat sektörü, Kanadalıları güvenli, sağlıklı ve konforlu tutacak bilgi birikimine sahiptir. Isıtma ağırlıklı bir ülkede "ilk seferde doğru inşa etmek," iyi yalıtım ve sürekli temiz hava sağlama anlamına gelmektedir. Kanada'nın asıl sorunu, enerji verimliliği konusunda gelişmeden önce inşa edilmiş evlerin ve binaların yetersizliğidir. Bina iyileştirmeleri, enerji talebini ve karbon emisyonlarını düşürmenin yanı sıra, yaşamı daha sağlıklı ve güvenli hale getirmekte, binaları iklime daha dayanıklı ve ekonomik kılmaktadır.

Kaynak: Pembina

Erişim: <https://www.pembina.org/blog/key-decarbonization-invest-existing-buildings>

Anahtar Kelimeler: Emisyon, Kanada, Karbon Salınımı.

D. SOSYAL

1. Savaşın Birinci Yılı: Gıda Sorunu / International Food Policy Research Institute (ABD)

Orta Doğu'daki çatışmalar Lübnan ve ötesine sıçrarken, Gazze Şeridi'ndeki Filistinliler gıda güvenliği konusunda birçok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. İsrail güçlerinin saldırıları sonucunda 41.000'den fazla Filistinli hayatını kaybetmiş ve Gazze'de 2 milyon insanın geçim kaynakları tahrip olmuştur. 2024 yılı Haziran ayında yapılan değerlendirmeye göre, Gazze nüfusunun neredeyse tamamı acil düzeyde akut gıda güvensizliği ile karşı karşıyadır. IPC'nin (Entegre Faz Sınıflandırması) Kıtık İnceleme Komitesi o dönemde gıda yardımı akışı arttığı için kıtlık ilan etmemiştir.

İnsani Gıda Yardımı Stres Altında

2024 yılı Haziran ayından bu yana yeni bir IPC değerlendirmesi olmamasına rağmen, kanıtlar Gazze'deki yaşam koşullarının kötüleştiğini ve gıda kaynaklarının azaldığını göstermektedir. Güney Gazze'de yaşayan 1,8 milyon kişi sık sık yer değiştirmek zorunda kalmış ve düzensiz gıda yardımına bağımlı hale gelmiştir. FEWS NET, ağustos ayında Gazze'nin 2,2 milyonluk nüfusu için insani gıda yardımıyla sağlanan kalorilerin asgari günlük ihtiyacın %15-%20'sine düştüğünü belirtmiştir.

Ticari Gıda İthalatında Artış ve Gıda Güvensizliği

FEWS NET'in analizine göre, ağustos ayında İsrail'in Kerem Abu Salem/Kerem Shalom sınır kapısında yaklaşık 50.000 ton gıda denetlenmiş ve girişine onay verilmiştir. Gıda yardımı girişleri önemli ölçüde düşerken, ticari malzemelerin sınır geçişi büyük oranda artmıştır. Gazze'deki insanlar artık bu ticari gıda malzemelerine daha fazla güvenmektedirler.

İstikrarsız Tedarik ve Gıda Güvensizliği

Gazze'deki gıda tedarikinin istikrarsız ve değişken olması, gıda güvensizliğini artırmaktadır. Gıda ve diğer malzemeleri taşıyan kamyon konvoyları sınır geçişlerinde gecikmelere ve tikanıklıklara maruz kalmakta, bu da taze gıdalarda yüksek oranda

bozulmaya neden olmaktadır. Ağır hasarlı yollar, askeri operasyonlar ve tutarsız yakıt tedariki pazarlara ve dağıtım merkezlerine ulaşımı kısıtlamaktadır. Organize grupların konvoylara yönelik yağmalamaları, gıda yardımını da etkilemektedir. Ayrıca, fiziki altyapının tahrip edilmesi, insanların yerlerinden edilmesi ve ödeme sistemlerinin bozulması gıda piyasası operasyonlarını işlevsiz hale getirmektedir. Gelir kaynaklarının yok edilmesi, yüksek tüketici enflasyonu ile birleşerek gıdaya erişimi ciddi şekilde kısıtlamaktadır. Gazze'de gıda fiyatları savaşın başlamasından bu yana 2,5 kat, genel tüketici fiyat endeksi ise neredeyse 3 kat artmıştır.

Kaynak: Anas Mohammed

Erişim: <https://www.ifpri.org/blog/one-year-of-war-in-gaza-food-emergency-continues-with-no-end-in-sight/>

Anahtar Kelimeler: Gazze, Gıda, Kıtık, Orta Doğu.

2. Kaliforniya'nın Milyar Dolarlık Kök Hücre Girişimleri Başarısızlıkla Sonuçlandı / Independent Institute (ABD)

Yirmi yıl önce Kaliforniyalılar, embriyonik kök hücre araştırmalarını destekleyen 71 numaralı önergeyi oylamıştır. Bu önerge, Alzheimer ve Parkinson gibi hastalıklara çare bulma vaadiyle öne çıkmış ve ünlü isimler, özellikle Michael J. Fox ve Christopher Reeve,

kampanyaya aktif destek vermiştir. 3 milyar dolar fon sağlanarak Kaliforniya Rejeneratif Tıp Enstitüsü (CIRM) kurulmuş, ancak bu süreçteki yönetim ve finansal uygulamalar eleştirilmiştir.

CIRM'in kurulduğu yıldan itibaren sağladığı fonların çoğunun, kendi yönetim kurulunda temsilcileri bulunan kurumlara dağıtıldığı ortaya çıkmıştır. Kurum, beklenen telif gelirlerini elde edememiş ve zamanla vaat edilen tedavi ve terapilerin birçoğunu gerçekleştirememiştir. 2018 yılı itibarıyla CIRM, yalnızca sınırlı sayıda başarılı sonuç elde edebilmiştir.

2014 yılında, CIRM'in finansmanı için yeni bir girişim olan 14 numaralı önerge ortaya atılmış, ancak bu sefer de çeşitli sahtekarlık iddiaları gündeme gelmiştir. Öneri, 2004'teki destekten farklı bir ortamda kabul edilmiştir. Ancak, 2024'e gelindiğinde, CIRM'in vaat ettiği tedavi ve terapilerin gerçekleşmemiş olması, Kaliforniya'nın kök hücre araştırmalarındaki ilerlemelerini sorgulatmıştır. Bu durum, eyaletin anlamlı reform yapma ihtiyacını daha da önemli hale getirmektedir.

Kaynak: *The American Spectator*

Erişim: <https://www.independent.org/news/article.asp?id=15092>

Anahtar Kelimeler: Kök Hücre, Sağlık, Teknoloji.

3. FAO Gıda Fiyat Endeksi Eylül'de Yükseldi / Food and Agriculture Organization of the United Nations (İtalya)

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) cuma günü yayınladığı rapora göre, küresel gıda emtia fiyat ölçütü Eylül ayında son 18 ayın en hızlı artışını göstermiş ve şeker başta olmak üzere tüm emtia gruplarının fiyatları yükselmiştir. Dünya çapında ticareti yapılan bir dizi gıda emtiasının uluslararası fiyatlarındaki aylık değişimlerini takip eden FAO Gıda Fiyat Endeksi, Eylül ayında ağustos ayına göre %3,0 ve bir önceki yıla göre %2,1 artışla ortalama 124,4 puan olarak gerçekleşmiştir. FAO Şeker Fiyat Endeksi, Eylül ayında en büyük artışı kaydederek %10,4'e yükselmiştir. Bu artışta, Brezilya'daki mahsul beklentilerinin kötüleşmesi ve Hindistan'ın etanol üretimi için şeker kamışı kullanımına yönelik kısıtlamaları kaldırma kararı etkili olmuştur.

Kaynak: Than Rathany

FAO Tahıl Fiyat Endeksi, buğday ve mısır ihracat fiyatlarındaki artışın etkisiyle ay boyunca %3,0 oranında artmıştır. Uluslararası buğday fiyatları, büyük ölçüde Kanada ve Avrupa Birliği'ndeki aşırı yağışlı koşullara ilişkin endişeler nedeniyle artmış ancak bu durum, Karadeniz bölgesinden gelen rekabetçi fiyatlı arzla kısmen dengelenmiştir. Dünya mısır fiyatları da Brezilya'daki Madeira Nehri ve ABD'deki Mississippi Nehri boyunca uzanan önemli nakliye yollarındaki düşük su seviyelerinin etkisiyle yükselmiştir. Buna karşılık,

FAO Tüm Pirinç Fiyat Endeksi, genel olarak sakin ticaret faaliyetlerini yansıtarak %0,7 oranında gerilemiştir.

FAO Süt Ürünleri Fiyat Endeksi, Eylül ayında tam yağlı süt tozu, yağsız süt tozu, tereyağı ve peynir fiyatlarındaki artışla birlikte %3,8 oranında yükselmiştir. FAO Et Fiyat Endeksi, Brezilya ürünlerine yönelik güçlü ithalat talebinin etkisi ve artan kanatlı hayvan eti fiyatları nedeniyle %0,4 oranında artmıştır. Küresel çapta büyükbaş et fiyatları sabit kalırken, küçükbaş hayvan eti fiyatları ağustos ayı seviyelerine göre hafif bir düşüş göstermiştir.

Erişim: <https://www.fao.org/newsroom/detail/fao-food-price-index-rises-in-september/en>

Anahtar Kelimeler: Endeks, FAO, Gıda Emtia Fiyatları.

Bu rapor KOSAM tarafından
özel olarak hazırlanmıştır.
www.kosam.org

E. TEKNOLOJİ

1. Şirketler Yapay Zekâ Sayesinde Yüksek Verimlilik Bekliyor / IFO Institute (Almanya)

Almanya'daki şirketlerin birçoğu yapay zekâ (AI) sayesinde daha fazla üretkenlik beklemektedir. IFO Enstitüsü Anket Başkanı Klaus Wohlrabe, "Birçok şirket yapay zekânın sunduğu çeşitli fırsatları görüyor. Ancak tüm şirketler yapay zekâyı kullanıp kullanamayacaklarını ve nasıl kullanabileceklerini incelemek zorunda kalacaklar" demiştir.

Önümüzdeki beş yıl içinde şirketler ortalama %8 ile %16 arası daha fazla üretkenlik beklemektedir. Hizmet sağlayıcılar (%10,2 ile %20,9 arası) ve ticaret (%9,1 ile %23 arası) özellikle yüksek beklentilere sahipken, bunu sanayi (%7,8 ile %17,3 arası) takip etmektedir. Beklentilerin en düşük olduğu sektör ise inşaat sektörüdür (%8,2 ile %14,8 arası). Bu durum, sektördeki düşük yapay zekâ kullanımı ile de tutarlıdır.

Erişim: <https://www.ifo.de/pressemitteilung/2024-10-01/unternehmen-erwarten-hoehere-produktivitaet-durch-kuenstliche>

Anahtar Kelimeler: Ticaret, Verimlilik, Yapay Zekâ.

2. Avrupa Yapay Zekâ Sektörünün Düzenleme İhtiyacı / European Policy Centre (Belçika)

Facebook, 2014 yılında WhatsApp'ı 21,8 milyar dolara satın aldığında, Avrupa'da pek çok kişi buna anlam verememiştir. Aradan geçen on yılın ardından, Facebook'un hamlesinin ne kadar akıllıca olduğunu artık daha iyi görülmektedir. Facebook, bu hamleyle potansiyel bir rakibini ortadan kaldırmış ve kendi ekosistemini genişletmiştir. O zamandan günümüze Meta, Amazon, Microsoft ve Alphabet rekabet düzenleyicilerinin küçük müdahaleleriyle satın alımlarına devam etmiştir.

Avrupa'da ve dünyadaki diğer serbest piyasalarda, bu Amerikan firmaları sosyal medyadan aramaya kadar internetin şu anki gelişimine hâkim durumdadırlar. Şimdi ise, yapay zekânın dönüştürücü bir teknoloji olarak ortaya çıkmasıyla, Avrupa'da bazıları bu olanların tekrarlanmasını engellemeye çalışmaktadır. Mart ayında, birkaç etkili sivil toplum örgütü, aynı teknoloji devlerinin Avrupa'nın yapay zekâ sektöründe baskın bir konum için şimdiden yarıştığını belirterek daha sonra baskın bir pozisyona dönüşebilecek yatırımları ve satın alımları engellemek için yeni düzenleyici yetkiler önermiştir.

Kaynak: Canva

Microsoft, OpenAI ile İş Birliği Yapıyor.

Yatırımlar çoktan başlamış, özellikle Microsoft'un OpenAI ile kurduğu yakın ortaklık ABD ve İngiltere rekabet düzenleyicilerinin incelemelerine neden olmuştur. Alman düzenleyici kurum da bu ortaklığa birleşme kontrol yasasını uygulayıp uygulamama konusunu araştırmış, ancak uygulamama kararı vermiştir. Gelecek vaat eden Avrupalı yapay zekâ şirketlerinin sayısı oldukça azdır. Kayda değer tek rakip, kısa süre önce Microsoft ile bir ortaklığa giren Fransız girişim Mistral'dir. Sorun gevşek rekabet uygulamaları değil, yenilikçi yeni şirketlerin büyümesi için zayıf olan düzenleyiciler ve yatırım ortamıdır. Avrupa'nın risk sermayesi ABD'nin oldukça gerisindedir. Tek pazarın parçalı yapısı, şirketlerin kıta genelinde genişleme çabalarını zorlaştırmakta ve Yapay Zekâ Yasası gibi sektör düzenlemeleri, kaynak sıkıntısı çeken şirketlere büyük idari yükler

getirmektedir. Eski İtalya Başbakanı Mario Draghi'nin son rekabet raporunda ayrıntılı bir şekilde ele aldığı gibi, Avrupa'nın düzenleyici yükünü azaltması ve yeni girişimlerin büyümesi için sermaye piyasalarını genişletmesi gerekmektedir.

Erişim: <https://www.epc.eu/en/Publications/Europes-AI-sector-needs-both-more-and-less-regulation~5e0268>

Anahtar Kelimeler: Avrupa, Rekabet, Yapay Zekâ.

3. Küresel Teknoloji Manzarasındaki Değişim / Research Institute of Economy, Trade and Industry (Japonya)

Küresel teknoloji rekabeti, ülkelerin güvenlik ve ekonomik gelişim stratejileri açısından kritik bir öneme sahiptir. Avustralya Stratejik Politika Enstitüsü, 2024 yılı Ağustos ayında yayımladığı "Kritik Teknoloji İzleyicisi" raporunda, 64 kritik teknolojideki ulusal yetenekleri detaylı bir şekilde analiz etmiştir. Son 20 yılda ABD ve Çin'in teknolojik sıralamaları büyük bir dönüşüm geçirmiştir. 2000'li yılların başında ABD birçok teknolojik alanda dünya lideri konumunda olmuş ancak bu hiyerarşi son 20 yılda tamamen tersine dönmüş durumdadır. 2003 yılından 2007 yılına kadar olan dönemde ABD 64 teknolojinin 60'ında lider konumdayken, 2019 yılından 2023 yılına kadar olan dönemde Çin 57 teknolojide liderliği ele geçirmiş, ABD ise sadece yedi teknolojiyi elinde tutabilmiştir. Çin, yapay zekâ ve kuantum teknolojileri gibi gelişmekte olan kritik teknoloji alanlarında liderliğini hızla güçlendirmiş ve diğer birçok alanda ABD'yi geride bırakmıştır.

Japonya, yarı iletkenler ve nükleer enerji gibi kilit alanlarda güçlü kalmasına rağmen son yıllarda bazı teknoloji sıralamalarında gerileme yaşamıştır. Öte yandan Güney Kore, istihbarat ve güçteki etkileyici büyümeyle Japonya'yı yakalamayı başarmıştır. Teknolojideki kısıtlama riskinin artması, birçok ülkede teknolojiye erişimi ve kullanılabilirliği etkileyecektir. Bu alanda uluslararası iş birliği ve koordinasyon önemlidir. Yaşanan gelişmeler, küresel teknolojik rekabette güvenliğin sağlanmasına yönelik stratejik adımların atılmasının önemini göstermektedir.

Erişim: https://www.rieti.go.jp/en/columns/a01_0766.html

Anahtar Kelimeler: Japonya, Küresel, Teknoloji.

F. GERÇEKLEŞTİRİLECEK ETKİNLİKLER

1. The Royal United Services Institute for Defence and Security Studies

Siber Savaşı Tanımlamak: Sigortanın Siber Normlar Üzerindeki Etkisi

Çevrimiçi Etkinlik (29.10.2024)

Siber sigorta piyasası ile küresel siber güvenlik yönetimi arasındaki ilişkiyi tartışmak üzere RUSI, King's College London ve University of Bath, akademi ve sigorta sektöründen uzmanlardan oluşan bir panele ev sahipliği yapacaktır.

Erişim: <https://my.rusi.org/events/webinar-defining-cyber-war-the-impact-of-insurance-on-cyber-norms.html>

2. Research Institute of Economy, Trade and Industry

ABD Seçimlerinden Bir Hafta Önce: Kim Yükseliyor, Kim Düşüyor?

Çevrimiçi Etkinlik (29.10.2024)

5 Kasım 2024 tarihinde Amerikalılar, bir Başkan, ABD Senatosu'nun üçte birini ve Temsilciler Meclisi'nin tamamını seçecektir. Amerikalılar bu seçimde tercihlerini yapacak, ancak Japonya sonuçlarla yüzleşmek zorunda kalacaktır. Amerikalıların sandık başına giderken hangi endişeleri taşıdığı merak edilmektedir. Etkinlikte tartışılacak başlıklar şu şekildedir: Kamala Harris mi yoksa Donald Trump mı galip gelecek? Cumhuriyetçiler mi yoksa Demokratlar mı Kongre'yi kontrol edecek? Tüm bunların Japonya ve dünya üzerindeki etkileri ne olacak?

Erişim: <https://www.rieti.go.jp/en/events/24102901/info.html>

3. National Institute of Economic and Social Research

Sonbahar 2024 Ekonomik Forumu

Çevrimiçi Etkinlik: (08.11.2024)

Gerçekleştirilecek etkinlikte; küresel açıdan Orta Doğu'daki huzursuzluk, ABD'deki yönetim değişikliği, Çin'deki yavaşlama, küresel ekonomik büyüme beklentileri ve gelişmiş ekonomilerdeki faiz indirimlerinin zamanlaması ile bu gelişmelerin gelişmekte olan piyasalar üzerindeki etkileri ele alınacak ve tartışılacaktır.

Erişim: <https://www.niesr.ac.uk/events/autumn-2024-economic-forum>

Bu rapor KOSAM tarafından
özel olarak hazırlanmıştır.
www.kosam.org

KOSAM'dan...

Belirlediği alanlarda araştırma raporları üreten, bilgi notları yayımlayan, farklı sorunlara çözüm sunma amaçlı projelere imza atan bir yapı hüviyetindeki **Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi (KOSAM)**, Konya merkezli bir düşünce kuruluşu olarak 2022 yılının ilk çeyreğinde kuruldu.

Ekonomi, ticaret, sanayi, iç ve dış politika dinamikleriyle sosyal politikalar, tarım, çevre, akıllı şehir, sağlık, enerji vb. konularla ilgilenen KOSAM faaliyetlerini şehir, ülke ve dünya ekseninde farklı başlıklarda yürütür.

Merkez; uluslararası düşünce kuruluşlarının faaliyetlerini, raporlarını ve güncel değerlendirmelerini düzenli takip eder. Bu kapsamda 2022 yılından itibaren KOSAM bünyesinde; dünya ve ülke gündemi hakkında bilgilenmek, düşünce kuruluşlarının raporlarından haberdar olmak ve en önemlisi küresel fırsatlardan faydalanıp risklerden kaçınmak için stratejik çalışmaları aktarmak amacıyla “**Dünya Ne Konuşuyor?**” Raporları hazırlamaktadır.

“Dünya Ne Konuşuyor?” Raporu, her ayın ilk ve ikinci yarısını kapsamak üzere **ayda iki defa** okurlarıyla buluşmaktadır. Rapor için **Kuzey ve Latin Amerika, Euro Bölgesi, Orta ve Uzak Asya, Afrika, Orta Doğu, Avrasya** vb. çeşitli bölgelerde faaliyet gösteren düşünce kuruluşlarının gündemleri KOSAM'ın uzman kadrosu tarafından analiz edilir. Süreçte “Hangi kuruluş ne tür konularda çalışmış, gündemde ne var ve gelecekte beklentileri neler?” sorularına cevap aranır.

“Dünya Ne Konuşuyor?” Raporu; **Ekonomi, Politika, Çevre, Sosyal ve Teknoloji** olmak üzere **beş ana başlıkta** hazırlanır. Makale, rapor, bilgi notu, yorum vb. çalışmaların kısa özetleri okuyucuya yansıtılırken konu başlığı, makalenin hangi kurumdan alındığı ve bu merkezlerin hangi ülkede faaliyet gösterdikleri de raporda yer alır. Her özetin sonunda konuyla ilgilenen okurların orijinal çalışmaya hızlı bir şekilde ulaşabilmesi için erişim linkleri açık şekilde paylaşılır.

KOSAM olarak hedefimiz; “Dünya Ne Konuşuyor?” sorusunun cevabını ve bölgelerinde ulusal/ uluslararası politikaya yön veren kuruluşların “**yarınların gündemi**” olarak gördükleri farklı başlıkları analiz ederek güncel hâli ile aktarmaktır. Bu bağlamda **2024 yılında da** ekonomi, siyaset, ticaret, sanayi, sosyal politika, eğitim, çevre vb. alanlarda yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası araştırma ve çalışmalar yürütmeye, büyük veri analizi ile mevcut durum değerlendirmeleri yaparak geleceğe ışık tutmaya ve **sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaya devam ediyoruz.**